



Етичні та професійні виклики застосування штучного інтелекту в судово-психологічній експертизі

Оксана Чепур

доктор філософії в галузі психології, старший викладач кафедри психології та педагогіки, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», судовий експерт, м. Полтава, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7830-1098>, e-mail: chepur_ok@ukr.net

Розглянуто можливості та обмеження штучного інтелекту в судово-психологічній експертизі. Увагу акцентовано на етичних ризиках, професійних межах, точності методів і ролі експерта в забезпеченні валідності висновків.

Ключові слова: штучний інтелект; судово-психологічна експертиза; етичні ризики; професійна компетентність; контент-аналіз.

Ethical and Professional Challenges of Artificial Intelligence Use in Forensic Psychological Examination

Oksana Chepur

The paper examines the potential and limitations of artificial intelligence in forensic psychological examination, emphasizing ethical challenges, professional boundaries, accuracy issues, and the expert's key role in ensuring the validity and reliability of conclusions.

Keywords: artificial intelligence; forensic psychological examination; ethical risks; professional competence; content analysis.

У сучасному професійному середовищі практично неможливо уявити діяльність без цифрових технологій, мобільних застосунків та алгоритмів штучного інтелекту (далі — ШІ). У наукових і практичних колах активно дискутують про користь і ризики застосування ШІ в освіті, медицині, психології та судових експертизах. Судові експерти дедалі частіше звертаються до інструментів ШІ з метою оптимізації окремих етапів підготовки висновків експертів.

За спостереженнями Н. Нестор [1], алгоритми ШІ здатні аналізувати великі масиви даних: відбитки пальців, ДНК-профілі, підписи, об'єкти судової антропології, відеозаписи та зображення. ШІ послуговуються в цифровій експертизі, ідентифікації голосу, балістичних дослідженнях, а також у порівнянні інформації між великими базами даних для пошуку збігів. Це значно підвищує швидкість і точність проведення технічних експертиз та дає змогу моделювати експертні ситуації.

У межах судово-психологічної експертизи одним з основних етапів є експертна бесіда з підекспертною особою. Зустріч зазвичай фіксують на відео для подальшого створення повної стенограми. Сучасні програми на основі ШІ (*Transkriptor, Rev, Sonix, Trint,*

Otter.ai, Notta, Descript, Temi, HappyScribe, GoTranscript) [2] дають змогу швидко й точно перетворювати аудіо- та відеозаписи на текст, що суттєво економить час експерта і знижує ризик пропустити важливу інформацію.

Наступним етапом є контент-аналіз тексту. У психологічних дослідженнях контент-аналіз застосовують як самостійний метод вивчення змісту висловлювань, як елемент комплексного дослідження комунікації та як спосіб обробки великих текстових масивів [3]. Інструменти ШІ дають змогу автоматично визначати тематичні маркери, повторювані патерни, емоційні індикатори, що інколи можуть залишитися непоміченими під час традиційної ручної роботи з текстами.

Окремим корисним напрямом є користування ШІ для покращення якості експертних документів. Алгоритми здатні перефразувати текст у більш офіційному стилі, підвищити логічність та структурованість викладу, виправити граматичні та стилістичні помилки. Це сприяє більшій точності, чіткості й однозначності експертних формулювань.

Варто зазначити, що судові експерти доволі часто стикаються з проблемою виходу за межі своєї компетенції, особливо під час проведення комплексних експертиз. У сфері

судово-психологічної експертизи цю проблему актуалізовано ще більше, оскільки понятійний апарат психологічної науки нерідко перетинається з термінологією юридичної галузі. Унаслідок цього замовники або юристи інколи формулюють питання, які зовні виглядають близькими до психологічних категорій, але насправді не можуть бути коректно вирішені в межах судової психологічної експертизи. Наприклад: «Чи є в діях особи склад злочину?», «Чи є поведінка особи аморальною?», «Чи була особа винною у спричиненні конфлікту?» тощо. Саме тому застосування ШІ може допомогти експертові-психологові більш чітко ідентифікувати такі нюанси та визначити, де саме проходить межа його професійної компетентності, підвищити точність термінології та коректно структурувати психологічні питання

Перспективним, але таким, що потребує ґрунтовних досліджень, є застосування ШІ для кількісної оцінки моральних страждань. За умови, що експерт самостійно визначить систему коефіцієнтів, рівні інтенсивності переживань і критерії їх значущості, ШІ може виконати швидкі розрахункові моделі та пропонувати варіанти оцінок. Проте така практика потребує наукового обґрунтування, стандартизації та апробації.

Водночас застосування ШІ для інтерпретації результатів психологічних тестів має суттєві обмеження. Алгоритми не здатні враховувати індивідуальний контекст особистості, її життєву історію, клінічну динаміку, мотиваційні чинники та специфіку ситуаційних реакцій. ШІ може опрацьовувати числові дані, але не може замінити професійну інтуїцію, емпатію і відповідальність експерта-психолога.

Саме тому результати, отримані за допомогою ШІ, слід розглядати лише як допоміжний матеріал: вони не можуть бути самостійною підставою для висновків експертів.

Підсумовуючи, варто зауважити, що користування ШІ в судово-психологічній експертизі дає змогу значно прискорити технічні етапи роботи: транскрибацію, первинний аналіз текстів, систематизацію даних, пошук повторюваних ознак. Проте центральною фігурою експертного процесу залишається судовий експерт-психолог. Саме він забезпечує змістовну інтерпретацію інформації, науковий контроль, відповідність методологічним стандартам і формує остаточний висновок, спираючись на професійні досвід і знання.

Перелік джерел посилання

1. Нестор Н. В. Штучний інтелект у судовій експертизі: загроза чи перспектива? *Криміналістика і судова експертиза*. 2024. Вип. 69. С. 85—88. DOI: 10.33994/kndise.2024.69.07 (дата звернення: 12.04.2026).
2. Панок В. Г., Чаплак Я. В., Андреева Я. Ф. Основи психологічної допомоги: теорія та практика психоконсультації : навч. посіб. / за заг. ред. В. Г. Панка, І. М. Зварича. Чернівці, 2019. 384 с. URL: https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6413/Panok_Chaplak_Andreeva.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 12.04.2026).
3. Базака Р. В., Харченко К. О. Трансформація відеоконтенту за допомогою штучного інтелекту: інновації, застосування та перспективи. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2025. № 23. С. 221—227. DOI: 10.32782/2708-0366/2025.23.26 (дата звернення: 12.04.2026).